Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi/Submission Date: 01.03.2026
Kabul Tarihi/Acceptance Date: 26.06.2026
DOI Number: 10.12981/mahder.1900358
Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 2026, Cilt: 19, Sayı: 55, 1538-1563.

KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA ANADOLU SELÇUKLU MİMARİ SÜSLEMELERİNİN KUMAŞ TASARIMLARINA AKTARILMASI VE UYGULAMA ÖNERİLERİ

♦

TRANSFERRING ANATOLIAN SELJUK ARCHITECTURAL DECORATIONS TO FABRIC DESIGNS AND APPLICATION SUGGESTIONS IN THE CONTEXT OF CULTURAL SUSTAINABILITY

Özlem TÜMBEK[*]- Kezban SÖNMEZ[**]

ÖZ: Anadolu Selçuklu süsleme sanatı, mimariyi yalnızca işlevsel bir yapı anlayışının ötesine taşıyarak estetik, simgesel ve düşünsel boyutları olan bütüncül bir ifade alanına dönüştürmüştür. Geometrik, bitkisel, yazılı ve figürlü bezemeler, dönemin inanç sistemi, matematiksel düzen anlayışı ve sanat felsefesiyle bütünleşerek güçlü ve sistemli bir görsel tasarım dili meydana getirmiştir. Özellikle yüzey organizasyonuna dayalı tekrar, ritim ve oran ilkeleri, Selçuklu süsleme sanatını disiplinler arası tasarım çalışmaları açısından önemli bir kaynak haline getirmektedir. Bu çalışma, Anadolu Selçuklu Dönemi mimari yapılarında taş, ahşap ve çini yüzeylerde görülen süslemelerden esinlenerek çağdaş kumaş tasarımları geliştirmeyi ve kültürel mirası tasarım yoluyla yeniden yorumlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş, konuya ilişkin birçok kaynak incelenerek kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Uygulama sürecinde, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahlarında üretilebilir nitelikteki motifler seçilmiş ve 7 adet özgün dokuma deseni Microsoft Excel programında çizilmiştir. Desenlerin birim ve tam raporları hazırlanmış, armür ve tahar planları oluşturularak üretim aşamasına geçilmiştir. Dokunan kumaşlar, belirlenen hedef kitle doğrultusunda tasarlanan kadın giyim koleksiyonlarına dijital ortamda uygulanarak görselleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, Anadolu Selçuklu süsleme anlayışının çağdaş dokuma tasarımına hem teknik hem estetik açıdan uyarlanabilir olduğunu göstermektedir. Çalışmanın, kültürel mirasın tekstil ve yüzey tasarımı aracılığıyla sürdürülebilirliğine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Selçuklu Sanatı, Geometrik Bezeme, Kumaş, Tekstil Tasarımı, Kültürel Sürdürülebilirlik

ABSTRACT: *Anatolian Seljuk decorative art transformed architecture beyond a purely functional understanding of structure, turning it into a holistic field of expression with aesthetic, symbolic, and intellectual dimensions. Geometric, botanical, written and figured ornamentation*

[*] Bilim Uzmanı/Antalya-ozlemtumbek@gmail.com (Orcid: 0009-0002-6033-2413)
[**] Doç. Dr.- Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü/Antalya-kezbankarasonmez@gmail.com (Orcid: 0000-0002-7640-9537)

This article was checked by Turnitin.

Bu eser Creative Commons Atıf-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

integrated with the belief system, mathematical order understanding, and art philosophy of the period, creating a powerful and systematic visual design language. In particular, the principles of repetition, rhythm, and proportion based on surface organization make Seljuk decorative art an important resource for interdisciplinary design studies. This study aims to develop contemporary fabric designs inspired by the decorations seen on stone, wood, and tile surfaces in Anatolian Seljuk period architectural structures and to reinterpret cultural heritage through design. A qualitative approach was adopted in the research; a theoretical framework was established by examining numerous sources related to the subject. During the implementation process, motifs suitable for production on 24-frame weaving looms were selected, and 7 original weaving patterns were drawn using Microsoft Excel. Unit and full reports of the patterns were prepared, and armure and warp plans were created to proceed to the production stage. The woven fabrics were visualized by applying them digitally to women's clothing collections designed for the target audience. The findings demonstrate that the Anatolian Seljuk decorative approach can be adapted to contemporary textile design both technically and aesthetically.it is considered this study will contribute to the sustainability of cultural heritage through textile and surface design.

Keywords: *Anatolian Seljuk Art, Geometric Ornamentation, Fabric, Textile Design, Cultural Sustainability*

Giriş

Anadolu, Asya ile Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan jeopolitik konumu ve zengin doğal kaynakları sayesinde tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu uygarlıklardan biri olan Anadolu Selçukluları, 1071 Malazgirt Zaferi sonrasında Anadolu'ya yerleşerek özgün bir kültür ve sanat ortamı oluşturmuştur. Selçuklular, Orta Asya'dan getirdikleri kültürel birikimi Anadolu'nun çok katmanlı yapısıyla sentezlemiş, özellikle mimari süsleme alanında kendine özgü bir üslup geliştirmiştir. Anadolu Selçuklu süsleme sanatı, farklı kültür ve sanat anlayışlarının kaynaşmasıyla oluşmuş, ancak yerel uygulamalar ve özgün tekniklerle Türk sanatına yeni bir kimlik kazandırmıştır (Karpuz, 2004: 1; Kuban, 1974: 115). Cami, medrese, türbe, kervansaray ve saray gibi yapılarda görülen geometrik, bitkisel, yazılı ve figürlü bezemeler, sütun, sütun başlıkları, mihrap ve kemerlerde yoğun biçimde kullanılmıştır (Öztürk ve Türkoğlu, 2016: 169). Özellikle geometrik desenler dönemin karakteristik süsleme anlayışını yansıtmaktadır.

Bu çalışma, Anadolu Selçuklu Dönemi mimari yapılarında görülen süslemelerin çağdaş kumaş tasarımlarına aktarılmasını amaçlamaktadır. Çalışma, hem özgün motiflerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamayı hem de kültürel mirasın tekstil tasarımı aracılığıyla sürdürülebilirliğine yönelik yeni öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir. Literatür incelemesinde, Anadolu Selçuklu süslemelerinin doğrudan kumaş tasarımında kullanımına yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunması, araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki taş, çini ve ahşap yüzey süslemeleri incelenmiş, 7 mimari yapı ve her yapıdan bir motif seçilmiştir. Seçilen

motifler, 24 çerçeveli armürlü numune dokuma tezgahlarında üretime uygun biçimde Microsoft Excel programında özgün desenler olarak tasarlanmıştır. Aynı programda armür ve tahar planları hazırlanmış, üretim Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'ne ait 45 cm enindeki 24 çerçeveli armürlü tezgahlarda gerçekleştirilmiştir.

Üretilen kumaşlar, belirlenen hedef kitle ve sezon doğrultusunda oluşturulan kadın dış giyim koleksiyonuna dijital ortamda uygulanmıştır. Çalışma, tasarım, üretim ve koleksiyon oluşturma süreci olmak üzere üç aşamalı bir süreç analizi çerçevesinde yürütülmüştür.

Literatür taramasında Anadolu Selçuklu Dönemi üzerine birçok akademik çalışma tespit edilmiştir, ancak bu çalışmaların çoğunlukla mimari, çini, ahşap ve maden sanatı üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Dokuma kumaş tasarımına yönelik doğrudan uygulamalı çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırma sonucunda, Anadolu Selçuklu Dönemi mimari süslemelerinin çağdaş kumaş tasarımına teknik ve estetik açıdan uyarlanabilir olduğu görülmüştür. Çalışma, kültürel mirasın tekstil tasarımı aracılığıyla sürdürülebilirliğine katkı sunan tasarım temelli bir model ortaya koymaktadır.

1. Anadolu Selçuklu Dönemi Süsleme Anlayışı

1.1. Geometrik Bezeme

Geometri kavramı Yunanca "geo" (yer) ve "metron" (ölçü) sözcüklerinden türemiş olup "yeryüzü ölçümü" anlamına gelmektedir (Fazlıoğlu, 2004: 18; Çaycı, 2017: 53). Geometrik bezeme; beşgen, altıgen, sekizgen ve yıldız gibi biçimlerin cetvel ve pergel yardımıyla belirli oran ve açılar doğrultusunda düzenlenmesiyle oluşturulan kompozisyonları ifade eder (Mülayim, 1982: 7). Nokta ve çizgi temel tasarım unsurları olup, dairenin bölünmesiyle elde edilen üçgen, kare ve çokgenler geometrik düzenlemelerin ana yapısını oluşturmakta, daire formundan hareketle sınırsız sayıda motif oluşturulabilmektedir (Ögel, 1986: 95).

Geometrik süslemeler, Ön Asya medeniyetlerinden itibaren mimaride kullanılmış, kuramsal temelleri ise Öklid'in çalışmalarıyla sistemleşmiştir (Özbek, 2002: 558). Geometrik süslemeler, tarihin hemen her döneminde kullanılmış, İslam sanatında özellikle Emevi, Abbasi, Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklu dönemlerinde sistemli biçimde gelişmiştir. Coğrafi ve kültürel etkileşimler ile malzeme farklılıkları, çeşitli üslup ve uygulamaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Geometrik kompozisyonlar, bitkisel, yazılı ve figürlü bezemelerle birlikte Selçuklu Beylikleri ve Osmanlı dönemlerinde de varlığını sürdürmüştür. Selçuklu sanatında geometrik bezeme, en karakteristik unsurlardan biridir. Yatay, düşey ve diyagonal doğrultuda kesişen şeritlerin oluşturduğu ağ sistemi bu anlayışın temelini oluşturur. 11. yüzyıldan itibaren şeritlerin birbirine dolanması, alttan ve üstten geçişler yapmasıyla karmaşık örgü desenleri gelişmiştir. Düz çizgilerle dairelerin

kesişiminden türeyen geometrik düzenlemeler ise İslam sanatında süreklilik kazanarak simgesel bir anlam taşımıştır (Kuban, 2001: 88). Özellikle yıldız sistemleri, zencerekler ve rozetler bu dönemin belirgin geometrik düzenlemeleridir.

Yıldız sistemleri, daire ve çokgenlerin kesişmesiyle oluşan ve sonsuzluk etkisi yaratan kırık hat kompozisyonlarıdır (Ögel, 1994: 93). Beşli, altılı, sekizli, onlu ve onikili yıldız düzenlemeleri mimari taç kapılarda yoğun biçimde kullanılmıştır. Geometrik geçmeler (zencerekler) bordür niteliğinde olup şeritlerin birbirinin altından ve üstünden geçmesiyle zincirleme bir yapı oluşturur (Bakırer, 1983: 8-9). Rozet (madalyon) motifleri, çoğunlukla dairesel formda tasarlanmış, hemen hemen her türdeki süslemelerde uygulama alanı bulmuştur. Bu motiflerin birçoğu merkezi görünseler de sonsuzluk ilkesine uygun biçimde yapılmıştır (Demiriz, 2000: 125). Anadolu Selçuklu mimarisinde özellikle anıtsal yapıların kapılarında kullanılan bu motifler, genellikle dairesel formda ve bütün kapı süslemesinin bütününü özetleyen küçük unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Ögel, 1994: 88).

Geometrik bezeme, İslam kültürünün egemen olduğu tüm coğrafyalarda benimsenmiş ve hemen her teknik ile malzeme üzerinde uygulanmıştır. Anıtsal yapıların taç kapılarından minyatür arka planlarına, tuğla örgülerden yazma eser süslemelerine kadar geniş bir alanda vazgeçilmez bir sanatsal unsur olarak kullanılmıştır (Demiriz, 2000: 7). Anadolu Selçuklu Dönemi taş işçiliği incelendiğinde, bordürlerde zincir formunu andıran geçme motiflerinin yoğun biçimde kullanıldığı görülmektedir. Geometrik geçme ağlarının yanı sıra çokgen ve yıldız formlu kompozisyonlar da yaygın örnekler arasındadır (Öney, 1992: 12).

1.2. Bitkisel Bezeme

İslam sanatında bitkisel bezemeler erken dönemlerden itibaren önemli bir yer tutmuştur. Emevi döneminde görülen akantus, palmet, asma yaprağı, üzüm salkımı, nar ve lotus gibi motifler Geç Antik ve Sasani etkilerini yansıtmaktadır (Özbek, 2002: 531). Anadolu Selçuklu taş süslemelerinde bitkisel motifler, yaprak karakterli, çiçek karakterli ve sap-kıvrım dal formlu olmak üzere üç grupta toplanmıştır (Özbek, 2002: 538). Mimari süslemelerde ise özellikle palmet, rumi ve lotus temel motifler olarak kullanılmış, diğer bitkisel bezemeler bu formlardan türetilmiştir (Ögel, 1994: 75).

En eski palmet örnekleri Babil'de görülmüş, Sümer, Mısır, Asur, Antik Yunan ve Roma sanatlarında, İslam coğrafyasında ise Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu dönemlerinde yaygın biçimde kullanılmıştır (Anonim, 1997: 1424).

Rumi motifi, bitkisel grupta yer almakla birlikte hayvansal kökenli olduğu da ileri sürülen karmaşık bir formdur. Bir görüşe göre hayvan kanatlarının stilizasyonundan, diğerine göre palmetten türemiştir (Karadaş, 2011: 118). "Rumi" terimi Anadolu'ya atıfla kullanılmış ve Anadolu Selçuklu sanatında "Selçuklu işi" olarak anılmıştır (Çelebi, 1997: 1592; Özbek, 2002:

534). Tek yapraklı ya da iki yapraklı formlarda görülen motif, sade, dendanlı, işlemeli gibi çeşitlere ayrılmaktadır (Birol ve Derman, 2020: 183).

Lotus motifi kökeni MÖ 3000'lere uzanan, birçok medeniyette simgesel anlamlar taşıyan bir bezeme unsurudur. Antik Mısır'da güneşi, Budist sanatta arınmayı ve yeniden doğuşu simgelemiştir, Antik Yunan, Roma ve Hint sanatlarında da kullanılmıştır (Anadol, 1997: 1127).

Hayat ağacı motifi ise Orta Asya inançlarında yer, gök ve yeraltı arasındaki bağı simgeleyen kozmik bir unsur olarak Anadolu Selçuklu sanatında önemli bir yer tutmuştur. Şamanist gelenekte koruyucu ve aracılık eden bir sembol olarak kuş, ejderha veya aslan figürleriyle birlikte tasvir edilmiştir (Diler, 2016: 36).

1.3. Yazılı Bezeme

Anadolu Selçukluları mimari yapılarda yazıyı iç ve dış yüzeylerde yoğun biçimde kullanmış, "hüsn-i hat" sanatı İslam toplumlarında kutsal ve saygın bir ifade biçimi olmuştur. Yazının mimaride süsleme unsuru olarak erken örneklerinden biri Emeviler dönemindeki Kubbetü's Sahra'dır (Gün, 1999: 2,5).

İslam mimarisinde yazı yalnız estetik değil, bilgi aktarma amacıyla da kullanılmıştır. Kitabeler, bordürler ve rozet düzenlemeleri yapının banisi, mimarı ve yapım tarihi hakkında bilgi verirken, ayet, hadis, veciz söz ve şiirlere de yer vermiştir (Zaghloul, 2019: 4). Arapça başta olmak üzere Farsça ve Türkçe örnekler görülse de kitabelerde Arapça yaygındır (Tüfekçioğlu, 2002:166).

Dış mekanda yazılar genellikle taç kapılara yerleştirilerek yapının görkemi vurgulanmış, iç mekanda ise yapının işlevine uygun içerikler tercih edilmiştir. Medreselerde ilim ve öğrenmeye, türbelerde ise ölüm ve faniliğe dair ifadeler kullanılması, yazının dekoratif olmanın ötesinde anlam ve mesaj taşıyan bir unsur olduğunu göstermektedir (Tüfekçioğlu, 2002: 167; Zaghloul, 2019: 6).

1.4. Figürlü Bezeme

Figürlü bezeme, insan, hayvan ve mitolojik varlık tasvirlerinden oluşan bir süsleme türüdür. Anadolu Selçuklu sanatında dini ve sivil mimaride çift başlı kartal, aslan, ejderha ve insan figürleri yaygın biçimde kullanılmıştır. Bu figürler bazen çörten formunda, bazen rölyef olarak işlenmiş, kimi zaman diğer bezemelerle birlikte, kimi zaman bağımsız unsur olarak mimarinin farklı bölümlerinde yer almıştır (Aslanapa, 1997: 131).

İslam sanatında figüratif betimlemeler 8. yüzyılda Emeviler döneminde ortaya çıkmış ve Antik, Erken Hıristiyan ile Sasani geleneklerinden etkilenmiştir. 9. yüzyılda Abbasilerle gelişerek "Türk-Orta Asya üslubu"na evrilmiş, bu üslup 13. yüzyıla kadar etkisini sürdürmüştür. Kökeni İskit ve Hun sanatına dayanan Orta Asya hayvan stilinde figürler stilize edilmiş, S biçimli kıvrımlar, spiral ve volut benzeri çizgisel hareketler temel özellikler olmuştur (Öney, 1969: 188; Bilici, 1983: 20).

Anadolu Selçuklu döneminde figürlü motifler estetik olduğu kadar simgesel anlamlar da taşımıştır. Ejderha karanlığı, aslan güneşi, boğa ayı simgelerken, kadın ve erkek figürlerinin birlikte kullanımı ay-güneş birlikteliğini temsil etmektedir (Ögel, 1966: 91). Aslan-güneş motifi özellikle hükümdarlık sembolü olarak II. Gıyaseddin Keyhüsrev dönemine ait sikkelerde ve İncir Han cephesinde kullanılmıştır (Öney, 1992: 36).

Sivas Gök Medrese'deki on iki hayvan başlı rölyefin ise Uygurlara ait on iki hayvanlı takvim geleneğiyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Aslanapa, 1997: 148; Ögel, 1966: 91). Bu takvimde yıllar sıçan, sığır, pars, tavşan, ejder, yılan, at, koyun, maymun, tavuk, köpek ve domuz adlarıyla anılmaktadır (Turan, 1941: 24-25).

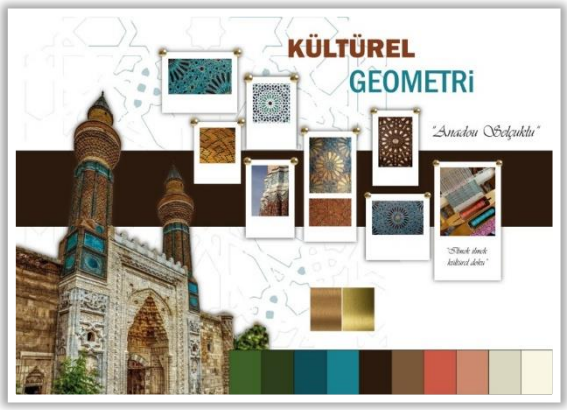
2. Anadolu Selçuklu Mimari Bezemelerinin Kumaş Tasarımlarına Aktarılması

Bu çalışmanın çıkış noktasını Anadolu Selçuklu dönemi mimari yapılarında yoğun olarak kullanılan süslemeler oluşturmaktadır. Selçuklu estetik anlayışından hareketle geliştirilen özgün desen tasarımlarının, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahlarında numune kumaş olarak üretilmesi hedeflenmiştir.

İlk aşamada mimari yapılardaki süslemeler incelenmiş belirlenen örneklerden esinlenerek 7 özgün desen tasarımı oluşturulmuştur. Bu desenler armürlü dokuma tezgahlarında dokunmuş ve elde edilen kumaşlar dijital ortamda hazırlanan kadın giysi koleksiyonuna uygulanmıştır. Süreç, tasarım ve üretim aşamalarını kapsayan sistematik bir analiz çerçevesinde yürütülmüştür.

Özgün dokuma koleksiyonunun teması "Kültürel Geometri" olarak belirlenmiştir. Tema doğrultusunda Selçuklu mimarisindeki taş, ahşap ve çini yüzeylerde görülen bezemeler referans alınmış ve bir ilham panosu oluşturulmuştur.

Renk paleti mimaride kullanılan hakim tonlardan seçilmiş, desenler bu palete uygun ipliklerle dokunmuştur. Tasarım sürecinde Selçuklu geometrisinin sistematik yapısı, sonsuzluk ilkesi ve bitkisel motiflerle kurduğu bütünlük anlayışı temel alınarak geleneksel estetik çağdaş tekstil tasarım diliyle yeniden yorumlanmıştır.

Görsel 1: İlham Panosu

2.1. Kumaş Koleksiyonu Tasarım Süreci ve Uygulama

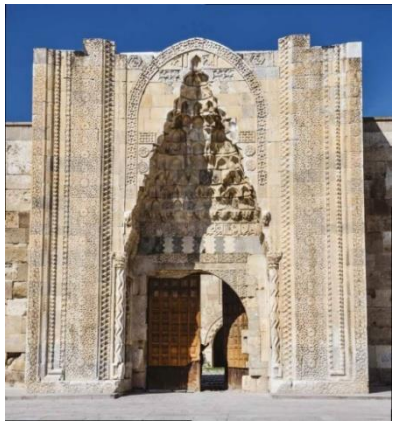
Bu çalışma kapsamında 7 özgün kumaş tasarımından oluşan bir koleksiyon hazırlanmış ve süreç analizi doğrultusunda uygulama aşamaları sistematik biçimde yürütülmüştür. Koleksiyonun teması "Kültürel Geometri" olarak belirlenmiş, hedef kitle 20–40 yaş aralığındaki çalışan kadınlar, sezon ise sonbahar–kış olarak planlanmıştır. Giyim tarzı klasik çizgide kurgulanmıştır.

Süreç; tasarım, üretim ve koleksiyon oluşturma olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak seçilen mimari yapılardaki bezemelerden hareketle özgün motif tasarımları geliştirilmiş, motiflerin birim ve tam raportları ile armür ve tahar planları hazırlanarak dokumaya uygun hale getirilmiştir.

Üretim aşamasında dokumada kullanılacak iplikler seçilmiş, 25x25 cm boyutlarında üretilecek numuneler için toplam 300 tel çözgü hazırlanarak tezgaha aktarılmıştır. Motifler armür planına göre 24 çerçeveli armürlü numune dokuma tezgahında dokunmuş, taharlama işlemi tamamlanarak her tasarım aynı teknik süreçle üretilmiştir.

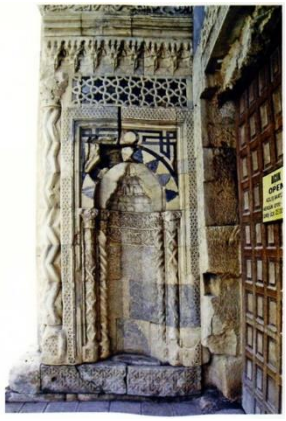
Son aşamada, oluşturulan 7 adet dokuma kumaş tasarımı, 20–40 yaş grubuna yönelik, sonbahar–kış sezonu klasik kadın giyim koleksiyonuna Adobe Photoshop programı aracılığıyla uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

2.1.1. Tasarım No:1 Süreç Analizi ve Uygulama

Görsel 2: Aksaray Sultan Hanı (URL-1)

1 numaralı kumaş tasarımında kullanılmak üzere Anadolu Selçuklu mimari yapılarından Aksaray Sultan hanı seçilmiştir. Han, Konya-Aksaray yolu üzerinde 4500 m^2 büyüklüğünde bir alanda bulunmaktadır. Anadolu Selçuklunun en ihtişamlı mimari yapılarından kabul edilen yapı, I. Alaeddin Keykubat hükümdar olduğu zaman inşa edilmiştir (Arseven, 1984: 72). Süsleme açısından incelendiğinde yapının zengin bir çeşitliliğe sahip olduğu, bitkisel, geometrik ve figürlü bezemelerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir (Durukan, 2007: 142).

Görsel 3: Aksaray Sultan Hanı, avlu taç kapısı, güney niş (Durukan, 2007: 145)

Tasarımda esin kaynağı olarak Aksaray Sultan Hanı avlu taç kapısındaki geometrik bezeme seçilmiştir. Motif incelemesinde kıvrılarak uzanan şeritlerin üçgen ve altıgen formlar oluşturduğu ve sonsuz tekrar özelliği taşıdığı belirlenmiştir. Bezemenin kesiti alınarak, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilecek şekilde Microsoft Excel'de birim kareler üzerinde dolu-boş sistemine göre özgün desenler hazırlanmıştır. Desenler birim ve tam raport haline getirilmiş, armür ve tahar planları yine Excel'de oluşturulmuştur. İplik seçimi, ilham panosundaki renk paletine

göre yapılmıştır. 25x25 ebatlarında 300 tel çözgü hazırlanmış, 11 çerçeve kullanılarak tahar planına uygun biçimde gücü gözlerinden ve taraklardan geçirilip kumaş levendine bağlanmıştır. Motif, armür planına göre 24 paletle hazırlanarak tezgaha takılmış ve dokuma tamamlanmıştır. Dokunan kumaşın görseli Adobe Photoshop programında modelin eteğine birebir uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

Görsel 4: Kumaş Tasarımı Ön- Arka Yüzey ve Etek Desen Giydirme, Tasarım No: 1

2.1.2. Tasarım No: 2 Süreç Analizi ve Uygulama

Görsel 5: Beyşehir Eşrefoğlu Camii (URL-2)

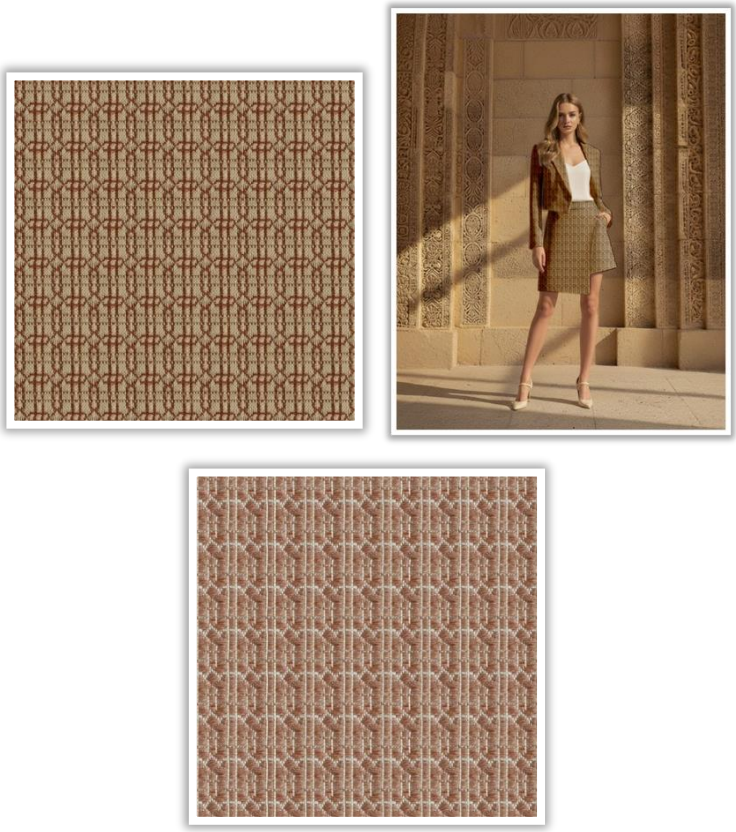
2 numaralı kumaş tasarımında kullanılmak üzere Anadolu Selçuklu mimari yapılarından Beyşehir Eşrefoğlu Camii seçilmiştir. Konya'nın Beyşehir ilçesinde bulunan yapı konum olarak İçerişehir mevkiinde yer almaktadır. 48 adet ahşap sütunu bulunan yapı, ahşap direkli camiler arasında günümüze kadar orijinalliğini koruyarak gelen en güzel örneklerden biridir (Koçu, 2014: 59). Yapıda bulunan geometrik bezemeler, mukarnaslar, çini mozaikler ve kündekari tekniğiyle yapılan minber, inşa edildiği dönemin en önemli eserlerinden birisi olduğunu ortaya koymaktadır (Aslanapa, 1984: 133-135).

Görsel 6: Beyşehir Eşrefoğlu Camii bey mahfili genel görünüm (Şahbaz, 2022: 31)

Tasarımda esin kaynağı olarak Beyşehir Eşrefoğlu Camii bey mahfilinin ahşap yan korkuluğundaki geometrik bezeme seçilmiştir. Motif incelemesinde, yatay ve dikey paralel çizgilerle oluşturulan düzen içinde orta bölümde dörtgen ve beşgen formların yer aldığı görülmüştür. Bezemenin kesiti alınarak, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilecek şekilde Microsoft Excel'de birim kareler üzerinde dolu-boş sistemine göre özgün desenler hazırlanmıştır. Desenler birim ve tam raport haline getirilmiş, armür ve tahar planları yine Excel programında oluşturulmuştur. İplik seçimi ilham panosundaki renk paletine göre

yapılmıştır. 25x25 ebatlarında 300 tel çözgü hazırlanmış, 7 çerçeve kullanılarak gücü gözlerinden ve taraklardan geçirilip kumaş levendine bağlanmıştır. Motif, armür planına göre 24 paletle hazırlanarak tezgaha takılmış ve dokuma tamamlanmıştır. Dokunan kumaş görseli Adobe Photoshop programında modelin etek ve ceketine birebir uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

Görsel 7: Kumaş Tasarımı Ön- Arka Yüzey ve Etek-Ceket Desen Giydirme, Tasarım No: 2

2.1.3. Tasarım No:3 Süreç Analizi ve Uygulama

Görsel 8: Burdur İncir Han (URL-3)

3 numaralı kumaş tasarımında kullanılmak üzere Anadolu Selçuklu mimari yapılarından Burdur İncir Han seçilmiştir. Han, Antalya-Burdur/Bucak aralığında düz bir zemin üzerinde bulunmaktadır. (Ünal, 2007: 305-307). Yapıdaki süslemeler çoğunlukla yapının iç kısmında yer almakla birlikte geometrik, bitkisel, figürlü ve yazı bezeme türünde karşımıza çıkmaktadır (Duymaz, 1996: 47).

Görsel 9: Burdur İncir Han ahır taç kapısı geometrik bezeme detay (Ünal, 2007: 309).

Tasarımda esin kaynağı olarak Burdur İncir Han'ın ahır taç kapısındaki geometrik bezeme seçilmiştir. Motif incelemesinde, düz kırık ve dairesel çizgilerin şerit halinde, kendini tekrar eden bir geometrik düzen oluşturduğu görülmüştür. Bezemenin kesiti alınarak, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilecek şekilde Microsoft Excel'de birim kareler üzerinde dolu-boş sistemine göre özgün desenler hazırlanmıştır. Desenler birim ve tam raport haline getirilmiş, armür ve tahar planları yine Excel'de oluşturulmuştur. İplikler, ilham panosundaki renk paletine göre seçilmiştir. 25x25 ebatlarında 300 tel çözgü hazırlanarak, tahar planına uygun biçimde 9 çerçeve kullanılarak gücü gözlerinden ve taraklardan geçirilip kumaş levendine bağlanmıştır. Motif, armür planına göre 10 paletle hazırlanarak tezgaha takılmış ve dokuma tamamlanmıştır. Dokunan kumaş görseli Adobe Photoshop programında modelin etek ve ceketine birebir uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

Görsel 10: Kumaş Tasarımı Ön- Arka Yüzey ve Etek-Ceket Desen Giydirme, Tasarım No: 3

2.1.4. Tasarım No: 4 Süreç Analizi ve Uygulama

Görsel 11: Erzurum Çifte Minareli Medrese (URL-4)

4 numaralı kumaş tasarımında kullanılmak üzere Anadolu Selçuklu mimari yapılarından Erzurum Çifte Minareli Medrese seçilmiştir. Medrese

Erzurum'un merkez ilçesi Yakutiye'de bulunmaktadır. (Gündoğdu ve Uçan, 2017: 37-48). Çifte Minareli Medrese'nin taş yüzeylerine bakıldığında Selçukluların özgün bezemelerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bitkisel bezemelerin, geometrik bezemelerden daha çok kullanılmış olması, yapıyı diğer Anadolu Selçuklu dönemi yapılarından farklı kılmaktadır. Yapıda, hayat ağacı, lotus, akantus, sekizgen, kare ve birbirini kesen çizgisel desenler gibi süsleme programları yer almaktadır (Aydın, 2012: 106).

Görsel 12: Erzurum Çifte Minareli Medrese avlusu sütun detayı (Çalışır, 2019: 114).

Tasarımda esin kaynağı olarak Çifte Minareli Medrese avlusundaki sütunda yer alan geometrik bezeme seçilmiştir. Bezeme, taş malzemeye oyularak işlenmiş izlenimi vermektedir. Üç noktadan merkeze yönelen hatların simetrik yerleşimiyle altıgen bir form oluşturulmuştur. Ardışık biçimde devam eden motiflerin genelinde sonsuzluk etkisi gözlenmiştir. Bezemenin kesiti alınarak, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilecek şekilde Microsoft Excel'de birim kareler üzerinde dolu-boş sistemine göre özgün desenler hazırlanmıştır. Desenler birim ve tam raport haline getirilmiş, armür ve tahar planları yine Excel'de oluşturulmuştur. İplikler ilham panosundaki renk paletine göre seçilmiştir. 25x25 ebatlarında 300 tel çözgü hazırlanarak, tahar planına uygun biçimde 12 çerçeve kullanılarak gücü gözlerinden ve taraklardan geçirilip kumaş levendine bağlanmıştır. Motif, armür planına göre 17 paletle hazırlanarak tezgaha takılmış ve dokuma tamamlanmıştır. Dokunan kumaş görseli Adobe Photoshop programında modelin elbisesine birebir uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

Görsel 13: Kumaş Tasarımı Ön- Arka Yüzey ve Elbise Giydirme, Tasarım No: 4

2.1.5. Tasarım No: 5 Süreç Analizi ve Uygulama

Görsel 14: Gevher Nesibe Medresesi ve Darüşşifası (URL-5)

5 numaralı dokuma kumaş tasarımında kullanılmak üzere Anadolu Selçuklu mimari yapılarından Gevher Nesibe Medresesi ve Darüşşifası

seçilmiştir. Gevher Nesibe Medresesi Kayseri'nin merkezinde yer almaktadır. Günümüzde müze olan yapı Gevher Nesibe Sultanın isteği üzerine inşa edilmiştir (Türkiye Turizm Ansiklopedisi, 2025, 2. Paragraf). Yapı, yanında bulunan Gıyasiye Medresesi ile aynı dönemde inşa edildiği için Çifteler ya da Çifte Medrese olarak ta anılmaktadır (Ünver, 1940: 52-53; Köker, 1996: 39).

Görsel 15: Gevher Nesibe Darüşşifası taç kapı detayı (URL-6)

Tasarımda esin kaynağı olarak Gevher Nesibe Darüşşifası'nın şifahane taç kapısını çevreleyen geometrik bezeme seçilmiştir. Taç kapının dış hattında alttan ve üstten birbiri içine geçmiş geometrik motifler yer almaktadır. Bezemenin kesiti alınarak, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilecek şekilde Microsoft Excel'de birim kareler üzerinde dolu-boş sistemine göre özgün desenler hazırlanmıştır. Desenler birim ve tam raport haline getirilmiş, armür ve tahar planları yine Excel'de oluşturulmuştur. İplikler ilham panosundaki renk paletine göre seçilmiştir. 25x25 ebatlarında 300 tel çözgü hazırlanmış, tahar planına uygun biçimde 12 çerçeve kullanılarak gücü gözlerinden ve taraklardan geçirilip kumaş levendine bağlanmıştır. Motif, armür planına göre 24 paletle hazırlanarak tezgaha takılmış ve dokuma tamamlanmıştır. Dokunan kumaş görseli Adobe Photoshop programında modelin etek ve ceketine birebir uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

Görsel 16: Kumaş Tasarımı Ön- Arka Yüzey ve Etek-Ceket Desen Giydirme, Tasarım No: 5

2.1.6. Tasarım No: 6 Süreç Analizi ve Uygulama

Görsel 17: Konya Sırçalı Medrese (URL-7)

6 numaralı kumaş tasarımında kullanılmak üzere Anadolu Selçuklu mimari yapılarından Konya Sırçalı Medrese seçilmiştir. Medrese Konya'nın Sahipata Mahallesinde yer almaktadır (Kıyıcı, 2025: 20). Tokat Gök Medrese ve Niğde Ak Medrese ile katmanlı yapısı bakımından benzerlik gösteren Sırçalı Medrese, üzeri açık bahçesiyle ikincil yapıdaki medreseler arasındadır. Süsleme sanatları içerisinde önemli bir yere sahip olan yapının iç ve dış yüzeylerinde, bitkisel ve geometrik bezemelerin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir (Oral, 1961: 354-352).

Görsel 18: Konya Sırçalı Medrese ana eyvan (URL-8)

Tasarımda esin kaynağı olarak Konya Sırçalı Medrese ana eyvanındaki geometrik süslemeler seçilmiştir. Motif incelemesinde mihrabın tamamen çini bezemelerle kaplı olduğu, duvar pencere üst kısmında yıldız ve çokgenlerden oluşan yoğun geometrik süslemelerin sistemli biçimde devam ettiği, eyvan kemerinde ise yazılı ve bitkisel bezemelerin şerit halinde yer aldığı görülmüştür. Ana eyvandaki geometrik bezemenin kesiti alınarak, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilecek şekilde Microsoft Excel'de birim kareler üzerinde dolu-boş sistemine göre özgün desenler hazırlanmıştır. Desenler birim ve tam raport haline getirilmiş, armür ve tahar planları yine Excel'de oluşturulmuştur. İplikler ilham panosundaki renk paletine göre seçilmiştir. 25x25 ebatlarında 300 tel çözgü hazırlanmış, tahar planına uygun biçimde 12 çerçeve kullanılarak gücü gözlerinden ve taraklardan geçirilip kumaş levendine bağlanmıştır. Motif, armür planına göre 24 paletle hazırlanarak tezgaha takılmış ve dokuma tamamlanmıştır. Dokunan kumaş görseli Adobe Photoshop programında modelin şort ve ceketine birebir uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

Görsel 19: Kumaş Tasarımı Ön- Arka Yüzey ve Ceket-Şort Desen Giydirme, Tasarım No: 6

2.1.7. Tasarım No: 7 Süreç Analizi ve Uygulama

Görsel 20: Niğde Alaeddin Camii (URL-9)

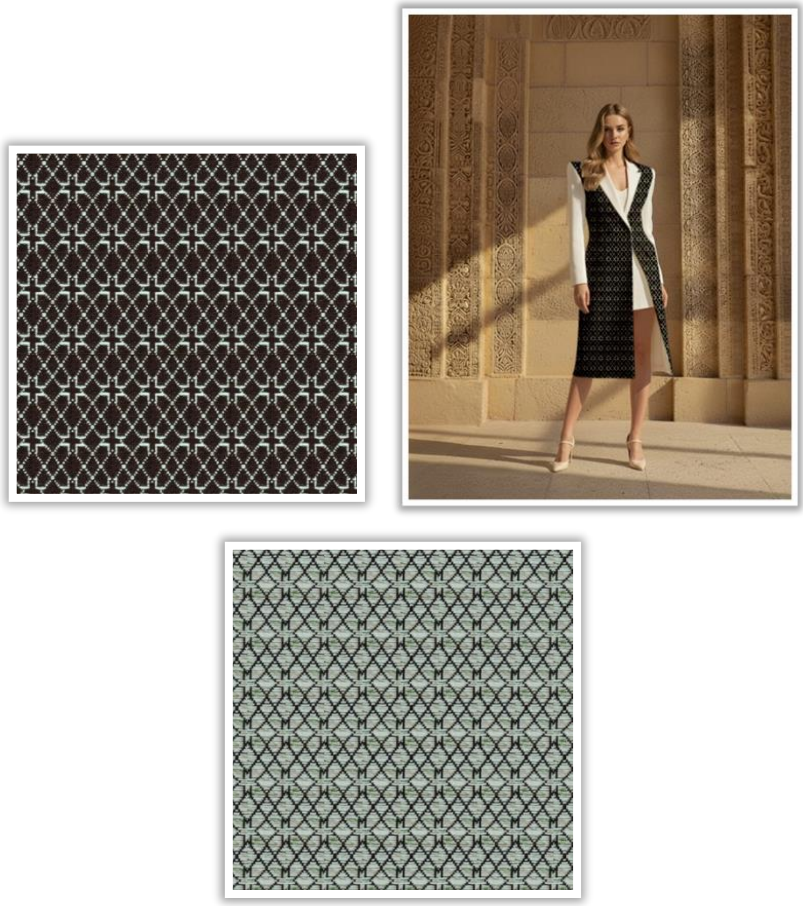
7 numaralı kumaş tasarımında kullanılmak üzere Anadolu Selçuklu mimari yapılarından Niğde Alaeddin Camii seçilmiştir. Alaeddin Camii Niğde'nin merkezinde Alaeddin tepesine yapılmıştır. Dikdörtgen biçimdeki

camii, kuzey güney yönünde yüzde on eğimli bir zemin üzerinde bulunmaktadır (Ekiz, 1998: 8). Niğde Alaeddin Camii, Alaeddin Keykubat döneminden günümüze özgün yapısı bozulmadan ulaşan, Selçuklunun kendine has cami üslubunu barındıran önemli yapıtlardandır (Aslanapa, 1997: 122-123). Caminin bezemeleri genel olarak geometrik formdadır. Bu da Anadolu'da 13. yüzyıldaki yapılarda görülen üslupla benzerlik taşıdığını göstermektedir (Ekiz, 1998: 24).

Görsel 21: Niğde Alaeddin Camii kuzey taç kapı (URL-10)

Tasarımda esin kaynağı olarak Niğde Alaeddin Camii kuzey taç kapısındaki geometrik bezemeler seçilmiştir. Motif incelemesinde, taç kapılarda geometrik süslemelerin yoğun biçimde kullanıldığı görülmüştür. Kuzey taç kapıdaki bezemenin kesiti alınarak, 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilecek şekilde Microsoft Excel'de birim kareler üzerinde dolu-boş sistemine göre özgün desenler hazırlanmıştır. Desenler birim ve tam raport haline getirilmiş, armür ve tahar planları yine Excel'de oluşturulmuştur. İplikler ilham panosundaki renk paletine göre seçilmiştir. 25x25 ebatlarında 300 tel çözgü hazırlanmış, tahar planına uygun biçimde 12 çerçeve kullanılarak gücü gözlerinden ve taraklardan geçirilip kumaş levendine bağlanmıştır. Motif, armür planına göre 24 paletle hazırlanarak tezgaha takılmış ve dokuma tamamlanmıştır. Dokunan kumaşın görseli Adobe Photoshop programında modelin ceketine birebir uygulanarak süreç tamamlanmıştır.

Görsel 22: Kumaş Tasarımı Ön- Arka Yüzey ve Ceket Desen Giydirme, Tasarım No: 7

Sonuç

Süsleme olgusu, insanlık tarihinin en erken dönemlerinden itibaren varlığını sürdürmüş; bireyin kendisini, yaşam alanını ve gündelik nesnelerini estetik bir anlayışla biçimlendirme isteği doğrultusunda işlevsel olmaktan öte görsel bir ifade aracına dönüşmüştür. Zamanla malzeme ve teknik olanakların gelişmesiyle sanatsal bir nitelik kazanmıştır. Orta Asya'dan Orta Avrupa'ya uzanan geniş bir coğrafyada kültürel varlığını sürdüren Türkler, özellikle Selçuklu ve ardından Osmanlı dönemlerinde süsleme sanatlarında en olgun ve özgün örneklerini vermiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti, Büyük Selçuklu mirasını Anadolu'nun yerel sanat gelenekleriyle sentezleyerek, içerik ve biçim açısından zengin bir süsleme anlayışı geliştirmiştir. Bu çalışmada Anadolu Selçuklu Dönemi süsleme sanatları; geometrik, bitkisel, yazılı ve figürlü bezemeler başlıkları altında biçimsel ve sanatsal özellikleriyle incelenmiş, Anadolu Selçuklu mimari süslemelerinin dokuma kumaş tasarımına aktarım süreci ele alınmıştır. 7 adet mimari yapının 24 çerçeveli armürlü dokuma tezgahında üretilebilir nitelikte olan süslemeleri seçilmiş, "Kültürel Geometri" teması

doğrultusunda ilham panosu hazırlanmıştır. Seçilen motifler dijital ortamda birim ve tam rapor haline getirilmiş, armür ve tahar planları oluşturulmuş, belirlenen renk paletine uygun iplik seçimiyle üretim gerçekleştirilmiştir. Üretilen kumaşlar hedef kitle ve stil doğrultusunda değerlendirilerek dijital tasarım uygulamalarıyla görselleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda, Anadolu Selçuklu mimari süslemelerinin estetik düzeni, simetrik yapısı ve matematiksel kurgusunun günümüz dokuma kumaş tasarımına aktarılabilir nitelikte olduğu saptanmıştır. Geleneksel süslemelerin çağdaş tekstil teknikleriyle yeniden yorumlanması, kültürel sürekliliği desteklemekte ve geçmişle günümüz arasında görsel bir bağ kurmaktadır. Bu bağlamda Anadolu Selçuklu süslemelerinin, tekstil ve moda tasarımı başta olmak üzere farklı disiplinlerde üretilecek özgün çalışmalara ilham kaynağı olabileceği sonucuna varılmıştır.

Bu doğrultuda, Anadolu Selçuklu Dönemi süsleme repertuarının dijital tasarım teknolojileri, sürdürülebilir tekstil üretim yöntemleri ve disiplinler arası tasarım yaklaşımlarıyla birlikte ele alındığı uygulamalı ve kuramsal çalışmaların artırılmasının, geleneksel estetik mirasın çağdaş tasarım uygulamalarına sistemli ve yenilikçi biçimde aktarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

Anadol, Ş. (1997). Lotus. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. 2, 1127, İstanbul: Yem Yayınları.

Anonim, (1997). Palmet. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. 2, 1424, İstanbul: Yem Yayınları.

Arseven, C. E. (1984). *Türk sanatı*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Aslanapa, O. (1984). *Türk sanatı*. İstanbul: Evrim Matbaacılık Ltd.

Aslanapa, O. (1997). *Türk sanatı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Aydın, T. (2012). Erzurum çifte minareli medrese taş süsleme örnekleri. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 101–107.

Bakırer, Ö. (1983). Mimari süslemede geometrik düzenlemelerin tasarımı. *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi*, 2, (10), 3-4.

Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu erken devir örnekleri üzerine bir deneme. *Sanat Tarihi Dergisi*, 2 (2), 19-27.

Birol, A., İ. - Derman, Ç. (2020). *Türk tezyini sanatlarında motifler*. İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları.

Çalışır, G. (2019). *Erzurum Çifte Minareli Medresesinin desen tezyinatının tespiti ve dijital ortama aktarılması.* Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Çaycı, A. (2017). *İslam mimarisinde anlam ve sembol*. Konya: Palet Yayınları.

Çelebi, R. (1997). Rumi. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt: 3, 1592, İstanbul: Yem Yayınları.

Demiriz, Y. (2000). *İslam sanatında geometrik süsleme*. İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.

Diler, A. (2016). Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi mimarisinde görülen kozmik anlamlı figür ve motifler. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Durukan, A. (2007). Anadolu Selçuklu dönemi kervansarayları. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Duymaz, A. Ş. (1996). *Isparta-Antalya arasında yer alan Anadolu Selçuklu hanlarından İncir Han.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ekiz, M. (1998). *Niğde Alaaddin Camii'nin anadolu Selçuklu mimarisi içerisindeki yeri ve önemi.* Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Fazlıoğlu, İ. (2004). *Uygulamalı geometrinin tarihine giriş*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Gün, R. (1999). *Anadolu Selçuklu mimarisinde yazı kullanımı*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Gündoğdu, H. - Uçan, E. (2017). *Erzurum Çifte Minareli Medrese 2011-2016 restorasyonu*. İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Karadaş, Ş. (2011). *Anadolu Selçuklu dönemi mimarisinde bitkisel bezeme unsurları.* Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Karpuz, H. (2004). *Anadolu Selçuklu mimarisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

Kıyıcı, K., H. (2025). *Konya Sırçalı Medresesi'nin geometrik süslemelerinin incelenmesi*. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Koçu, N. (2014). Tarihi Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde geleneksel yapı malzemeleri ve onarım çalışmalarının değerlendirilmesi. *Artium*, 2(1), 58-69.

Köker, A. H. (1996). Gevher Nesibe Darüşşifası ve tıp medresesi. *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 14, 39-42, İstanbul: İSAM.

Kuban, D. (1974). *Muslim religious architecture: development of religious architecture in later periods*. Leiden: Brill.

Kuban, D. (2001). *Divriği mucizesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Mülayim, S. (1982). *Anadolu Türk mimarisinde geometrik süsleme Selçuklu çağı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Oral, M. Z. (1961). Konya'da Sırçalı Medresesi. *Belleten Dergisi*, 25 (99), 355-396.

Ögel, S. (1966). *Anadolu selçuklularının taş tezyinatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ögel, S. (1986). *Anadolu Selçuklu sanatı üzerine görüşler*. İstanbul: Matbaa Teknisyenleri Basımevi.

Ögel, S. (1994). *Anadolu'nun Selçuklu çehresi*. İstanbul: Akbank Yayınları Kültür ve Sanat Kitapları.

Öney, G. (1969). Anadolu Selçuk sanatında ejder figürleri. *Belleten Dergisi*, 33 (130), 171-192.

Öney, G. (1992). *Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Özbek, Y. (2002). *Osmanlı beyliği mimarisinde taş süsleme (1300-1453)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Öztürk, M., S. - Türkoğlu, M., T. (2016). Anadolu Selçuklu sanatı geometrisinin günümüz kent estetiğinde uygulanabilirliği (Konya örneği). *İdil Dergisi*, 6 (28), 167-198.

Şahbaz, B. (2022). *Anadolu Selçuklu dini mimarisinde geometrik süslemeler: Beyşehir Eşrefoğlu Camii örneği.* Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Turan, O. (1941). *On iki hayvanlı Türk takvimi*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

Tüfekçioğlu, A. (2002). Türk mimarisinde yazı. *Türkler,* C. 6, 158-182, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Ünal, R. H. (2007). *Anadolu Selçuklu dönemi kervansarayları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Ünver, A., S. (1940). *Selçuk tababeti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Zaghloul, E. J.İ. (2019). *Sivas'taki Danişmentli, Selçuklu, İlhanlı ve Eratnalılar dönemi yapılarında yazı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: Sultan Han. https://www.anadoluselcuklumimarisi.com/360/veri-tabani/sultan-han (Erişim: 04.12.2025)

URL-2: Beyşehir Eşrefoğlu Camii. https://www.beysehir.bel.tr/gezilecek-yerler/47 (Erişim: 05.11.2025)

URL-3: İncir Han Kervansarayı. https://neredenegezilir.blogspot.com/2014/12/incirhan kervansaray.html (Erişim: 06.11.2025)

URL-4: Erzurum Çifte Minareli Medrese. https://tr.pinterest.com/pin/153755774774741733/ (Erişim: 07.11.2025)

URL-5: Gevher Nesibe Medresesi, türbesi ve çeşmesi. https://www.kayseri.bel.tr/kesfet-listeleme/gevher-nesibe-medresesi-turbesi-ve-cesmesi (Erişim: 08.11.2025)

URL-6: Gevher Nesibe Medresesi ve Darüşşifası taç kapı detayı. https://tr.pinterest.com/pin/375628425164373105/ (Erişim: 08.11.2025)

URL-7: Konya Sırçalı Medrese. https://okuryazarim.com/konya-sircali-medrese/ (Erişim: 12.11.2025)

URL-8: Konya Sırçalı Medrese ana eyvan. https://okuryazarim.com/konya-sircali-medrese/ (Erişim: 12.11.2025)

URL-9: Alâaddin Camii. https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/alaeddin-camii-nigde (Erişim: 18.11.2025)

URL-10: Niğde Alâaddin Camii. https://www.tripadvisor.com.sg/LocationPhotoDirectLink-g1597013-

d10714887-i388838756-Alaeddin_Camii-Nigde_Nigde_Province.html (Erişim: 18.11.2025)

Extended Summary

Anatolian Seljuk decorative art constitutes an important component of Turkish cultural heritage with its distinctive aesthetic understanding, geometric organization, symbolic expressions, and technical richness. The decorative elements used on stone, wood, and tile surfaces of architectural structures such as mosques, madrasas, caravanserais, and tombs reflect a systematic visual language based particularly on repetition, symmetry, rhythm, proportion, and geometric order. These characteristics make Anatolian Seljuk architectural decorations a significant source of inspiration for contemporary design practices. However, the literature review conducted within the scope of this study indicates that existing studies on Anatolian Seljuk ornamentation have predominantly focused on architectural structures, stonework, tilework, woodwork, and other traditional art fields, while applied studies addressing the direct transfer of these decorative elements into contemporary woven fabric design are limited. This situation constitutes the main problem of the study and reveals the need for new design approaches that can reinterpret traditional decorative heritage through contemporary textile technologies and design practices.

The main purpose of this study is to investigate the transferability of Anatolian Seljuk architectural decorations to contemporary woven fabric designs and to develop original fabric design proposals through the reinterpretation of selected traditional motifs. In this context, the study aims both to preserve the characteristic visual features of Seljuk decorative art and to contribute to the sustainability of cultural heritage by transferring these features into a contemporary textile design context. The study also seeks to demonstrate how traditional geometric structures, repetition systems, symmetry, and compositional principles can be transformed into designs suitable for contemporary weaving production.

A qualitative research approach was adopted in the study. In the first stage, the literature concerning Anatolian Seljuk art, architectural decoration, geometric ornamentation, and related design principles was examined. Within this theoretical framework, the decorative characteristics of geometric, vegetal, written, and figured ornamentation were evaluated. Subsequently, seven Anatolian Seljuk architectural structures were selected as sources of inspiration, and one suitable decorative element from each structure was determined. The selected motifs were analyzed in terms of their formal characteristics and transformed into original textile patterns suitable for production on a 24-frame dobby weaving loom.

The practical stage of the research was conducted through three interconnected phases: design, production, and collection development. The theme of the collection was determined as “Cultural Geometry.” An inspiration board was prepared based on the decorative characteristics of Anatolian Seljuk architectural surfaces, and a color palette reflecting the dominant tones observed in the architectural examples was established. The selected motifs were reconstructed digitally using Microsoft Excel and converted into unit and full repeats. Weave drafts and threading plans were also prepared digitally. The designs were subsequently produced as 25 × 25 cm woven fabric samples on a 45 cm-wide, 24-frame dobby sample loom. Following production, the woven fabrics were digitally applied to a women’s outerwear collection designed for a target group of women aged 20–40, with a classical clothing style and an autumn–winter seasonal concept.

The findings demonstrate that the formal and mathematical characteristics of Anatolian Seljuk architectural decorations are compatible with contemporary woven fabric design. The repetition, symmetry, geometric organization, and rhythmic structures of the selected motifs could be transformed into producible textile patterns without losing their fundamental visual characteristics. The seven original fabric designs produced within the research demonstrate that traditional architectural ornamentation can be Areinterpreted through contemporary textile design methods and weaving technologies.

As a result, the study concludes that Anatolian Seljuk architectural decorations possess significant potential for contemporary textile and surface design. The study proposes a

design-oriented approach to cultural sustainability by transferring selected architectural motifs from their original context into woven fabrics and contemporary clothing applications.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/*Permissions and Ethics Committee Certificate*: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Finansman/*Funding:* Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır./ No support was received from any institution or organization for this article.

Yapay Zekâ Kullanımı/*Use of GenAI:* Araştırmada yer alan görsellere ait orijinal fotoğrafların ışık dengesinin ve netliğinin iyileştirilmesi ile koleksiyon oluşturma aşamasında Gemini AI'dan yararlanılmıştır./ *Gemini AI was utilized to improve the lighting balance and sharpness of the original photographs included in the study, as well as during the collection curation stage..*

Destek ve Teşekkür/*Support and Acknowledment:* Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır./ *There is no statement of support or gratitude.*

Çıkar Çatışması Beyanı/*Declaration of Conflicting Interests*: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/*Author's Note:* Bu makale Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü tarafından 06 Ocak 2026 tarihinde kabul edilen "Anadolu Selçuklu Dönemi Mimari Yapılarında Görülen Süslemelerin Kumaş Tasarımlarına Aktarılması ve Yeni Öneriler" başlıklı tezden üretilmiştir./ *This article is derived from the thesis titled 'The Transfer of Ornaments Seen in Anatolian Seljuk Period Architectural Structures to Fabric Designs and New Proposals', accepted by the Akdeniz University Institute of Fine Arts on January 6, 2026.*

Katkı Oranı Beyanı/*Author Contributions:* Her iki yazar makaleye eşit oranda katkı sağlamıştır. / *Both authors contributed equally to this article..*